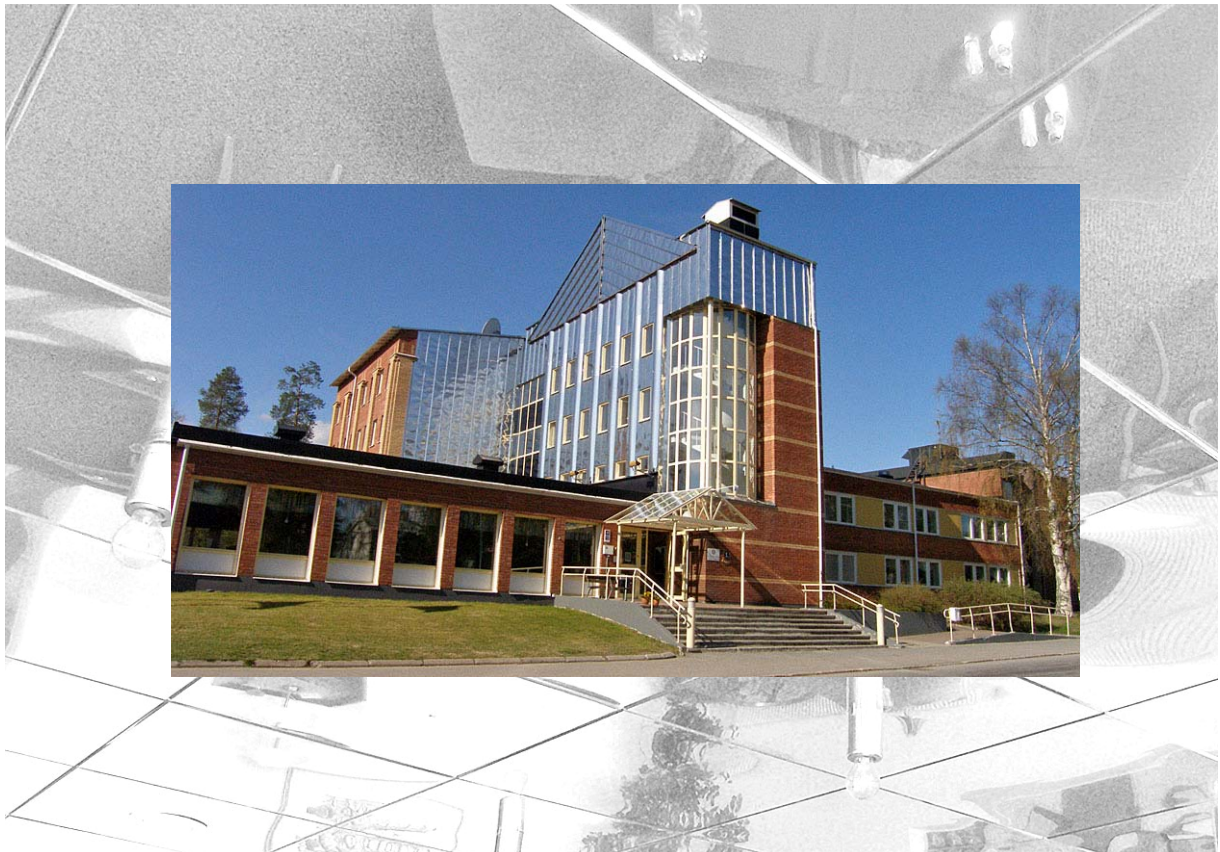

Dokumentation av MODERN ARKITEKTUR i Norrbotten

POLAR HOTEL, ÄLVSBYN

Lina Karlsson 2006
Dnr 350-2006

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	s. 2
HISTORIK	s. 3
Kort om hotellnäringens historia	s. 3
Kort om Älvsbyns historia	s. 3
FÖRHÅLLANDEN OCH SKYDD	s. 4
Planer och bestämmelser	s. 4
Ägarförhållanden	s. 4
NAB KONSULT: ARKITEKT OCH KONSTRUKTÖR	s. 5
UPPFÖRANDE OCH FÖRÄNDRINGAR	s. 6
Uppförandet	s. 6
Förändringar	s. 6
<i>Förändringar av kök och matsal</i>	s. 6
<i>Större utbyggnader</i>	s. 7
<i>Mindre förändringar</i>	s. 8
<i>Bensinstationens användning och rivning</i>	s. 8
<i>Aktuella förändringar</i>	s. 8
FUNKTIONER FRÅN UPPFÖRANDET FRAM TILL IDAG	s. 8
BYGGNADSBESKRIVNING	s. 9
Byggnaden i sin omgivning	s. 9
Exteriör beskrivning	s. 9
<i>Generell beskrivning</i>	s. 9
<i>Centralt parti: Entré, trapphus och västflygel</i>	s. 10
<i>Ursprungslängan</i>	s. 11
<i>Nordvästflygeln</i>	s. 12
<i>Restauranglängan</i>	s. 13
Interiör beskrivning	s. 13
<i>Generell färgsättning och inredning</i>	s. 14
<i>Entréhall</i>	s. 14
<i>Foajé, pub och restaurang</i>	s. 14
<i>Köksavdelning</i>	s. 15
<i>Ursprungslängan</i>	s. 15
<i>Nordvästflygeln</i>	s. 15
<i>Centralt parti: våning 1-4 tr.</i>	s. 15
<i>Källarplan</i>	s. 16
MATERIAL OCH KONSTRUKTION	s. 17
KULTURHISTORISKA OCH ARKITEKTONISKA VÄRDEN	s. 18
Exteriör karaktärisering	s. 18
Interiör karaktärisering	s. 18
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	s. 19
Otryckta källor	s. 19
Tryckta källor och litteratur	s. 19

INLEDNING

Denna rapport utgör en del av projektet Dokumentation av modern arkitektur i Norrbotten som bedrivs av Norrbottens museum. Det övergripande syftet med projektet är att öka kunskapen om efterkrigstidens arkitektur i länet, vilken i detta sammanhang ofta blivit förbisedd. Kunskapsuppbyggnad beträffande denna bebyggelse är också en viktig förutsättning för framtida verksamhet.

Norrbottens museums målsättning är att skapa en översikt över den bebyggelse som uppförts i Norrbotten under tiden 1950-2000, delvis genom ett antal ingående dokumentationer av enskilda byggnader/anläggningar. Dokumentationerna omfattar byggnader och miljöer representerande olika verksamhetskategorier; offentliga institutioner, lokaler för förvaltning och undervisning, industrimiljöer, bostäder och så vidare. Objekten är arkitektoniskt intressanta, tidstypiska, epokgörande, stilbildande eller på annat sätt särskilt angelägna eller omtalade. Byggnader i alla länets kommuner kommer att finnas representerade i materialet.

Projektet som helhet är ett samarbete mellan museets bebyggelseantikvarier och fotografer och de ingående dokumentationerna är avsedda att resultera dels i en skriftlig rapport, dels i en fotodokumentation. Avsikten är att materialet även ska utgöra grund för och resultera i publik redovisning. Som ett etappmål inom projektet kommer därför en utställning att uppföras under 2007, där ett objekt i varje kommun presenteras i ord och bild.

Denna dokumentation av Polar Hotel AB, kv. Tisteln 7 i Älvsbyns kommun, utfördes av Lina Karlsson, Norrbottens museum sommaren 2006. Alla fotografier i denna rapport: © 2006 Norrbottens museum. Foto Lina Karlsson 22.5.2006 där inget annat anges. Insamlat material finns tillgängligt i museets arkiv och bildarkiv.

HISTORIK

Kort om hotellnäringens historia

Gästgivargårdar uppstod längst stora resandestråk redan under antiken. Under Medeltiden drevs väghärbärgen av kloster och kyrkor. Standarden var dålig och började först i 1700-talets mitt gradvis förbättras, först i England och därefter i Frankrike.¹ I Sverige började inkvarteringsnäringen utvecklas på 1300-talet i samband med Magnus Ladulås förbud mot våldsgästning. Härbärgering och skjuts av resande betraktades i Sverige som ett statligt ansvar och gästgiveriförordningar har utfärdats sedan 1442.²

Vid 1600-talets mitt tillkom ordnat gästgiveri; enligt lagen ett för varannan mil. Inledningsvis delades sysslan av befolkningen men den utvecklades snart till en profession. Ett gästgiveri definieras i Nationalencyklopedin som *en lokal vid allmän landsväg i stad eller på landet, där enligt myndigheternas anvisning hus- och stallrum, servering samt skjuts tillhandahålls resande mot fastställd taxa*. Gästgiverierna hade ofta serveringstillstånd. 1855 fanns nära 1 500 gästgiverier och gästgiveriorganisationen kvarblev fram till 1933 när skjutsstadgan upphävdes.³ I decennier hade då järnvägen successivt gjort verksamheten umbärlig och biltrafikens intåg innebar ett definitivt avslut. Bilen har istället präglat och gynnat *hotellutvecklingen* sedan 1900-talets mitt, främst genom att ett stort antal motell (väghotell) vuxit fram längs vägarna.⁴

Ett hotell är enligt Nationalencyklopedin en *anläggning som mot betalning erbjuder rum, mat och andra tjänster*. USA var hotellnäringens fanbärare och City Hotel, det första egentliga hotellet, öppnade 1794 i New York. Lyxhotell uppstod i USA under 1800-talets första hälft och fick stort genomslag i Europa. Hotell i dagens betydelse uppkom runt 1930 och det var också då de byggdes som störst.⁵

Förstaklasshotell avsedda för tjänsteresenärer har lett hotellsatsningarna i Sverige men de senaste decennierna har lågprishotell blivit allt vanligare. Hotellnäringen leds av ett antal stora kedjor, i Sverige exempelvis Scandic Hotels och Elite Hotels, samt ett stort antal fristående hotell. Idag anses Schweiz och USA vara ledande inom hotellnäringens utveckling.⁶

Kort om Älvsbyns historia

Kommunen tillkom 1969 genom sammanslagning av Älvsbyns landskommun och köping.⁷ Den har en yta på 1 713 km²⁸ och gränsar i norr till Boden, i sydost till Piteå samt i nordväst till Jokkmokk och Arvidsjaur. Stambanan går genom centralorten som också förbinds med Piteå genom väg 374 och Arvidsjaur genom väg 94.⁹ Från Polar Hotel är det 200 m till järnvägsstationen och 45 min bilväg till Luleå-Kallax flygplats.¹⁰

Älvsbyn har det senaste dryga seklet genomgått stora befolkningsförändringar. Födelseöverskott och inflyttning 1875-1900 nästan fördubblade Älvsbyns folkmängd till 4 995 personer och fram till 1960 ökade denna med nästan 90 % till drygt 9 000 personer. Under de senaste decennierna har befolkningen totalt minskat något,¹¹ till dagens 8 775 invånare (2004), varav 5 000 i central

¹ Nationalencyklopedin Band 9 1992 Ord: *Hotell*

² Nationalencyklopedin Band 8 1992 Ord: *Gästgiveri*

³ Ibid.

⁴ Nationalencyklopedin Band 9 1992 Ord: *Hotell*

⁵ Ibid.

⁶ Ibid.

⁷ Norrländsk Uppslagsbok Band 4 1996 s. 388

⁸ www.alsvbyn.se/kommun/dalis2.nsf/vyPublicerade/56CCA2F38008198CC1256F8C0046972F 2006-05-19

⁹ Norrländsk Uppslagsbok Band 4 1996 s. 388

¹⁰ <http://www.polarhotel.com/startsida/bra.htm> 2006-05-18

¹¹ Norrländsk Uppslagsbok Band 4 1996 s. 388

orten Älvsbyn.¹² Kommunens tätorter har tillsammans nära nog fördubblat sin befolkning sedan 1950-talet, medan glesbygden istället avfolkats. Sysselsättningen domineras av offentlig sektor, främst genom kommunen och Norrbottens läns landsting.¹³ Spridningen inom näringslivet är tämligen jämn med ca 1 000 registrerade företag, däribland spjutspetsföretag inom exempelvis trä, teknik och livsmedel. Här märks Polarbageriet AB, biltestanläggningen Arctic Falls AB¹⁴ samt Älvsbyhus AB, Nordens största tillverkare av prefabricerade sektionshus i trä.¹⁵

Älvsbyn ligger till större delen under högsta kustlinjen. Piteälven som rinner genom kommunen omges genom centralorten av Piteälvsåsen med en höjd på som mest ett par hundra meter över havet.¹⁶ Merparten av kommunens yta utgörs av skogsmarker och två naturreservat finns inom dess gränser.¹⁷ Storforsen i Piteälvens flöde, 40 km väster om Älvsbyn vid väg 374, är Europas högsta obundna fors. Fallsträckan är 5 km och fallhöjden 82 m. I anslutning till forsen finns en mångfald av aktiviteter, bland annat skogsbruks- och flottningsmuseum och den återkommande baletten "Trolltagen". Storforsen är en av Sveriges mest besökta platser.¹⁸

FÖRHÅLLANDEN OCH SKYDD

Polar Hotel har fastighetsbeteckningen Tisteln 7. Ursprunglig beteckning är Älvsbyn 21:62. Vid upprättande av stadsplan 1961 var beteckningarna nr. 74, 74B och 74C i kvarteret Tisteln i Älvsby köping.¹⁹ Hotellet fick sedan beteckningen Tisteln 8. I och med en fastighetsreglering 6.12.1991 slogs denna samman med fastighet no. 7 (nuvarande hotellparkeringen) och hela fastigheten fick beteckningen Tisteln 7.²⁰ Fastighetens totalareal är 5 801 kvm.²¹ Den är belägen i centrala Älvsbyn i Älvsbyns kommun, Norrbottens län, med adressen Storgatan 29.

Planer och bestämmelser

För fastigheten gäller detaljplan för Kv. Tisteln, antagen 21.4.1988, Laga kraft 26.5.1988. Tidigare gällde en stadsplan för Älvsbyn (Kv. Tisteln) från 3.6.1977. Inför uppförandet av hotellet upprättades 1961 en stadsplan för del av Kv. Tisteln i Älvsby köping (dåvarande Tisteln 7 och 8). Denna ersatte en plan från 1956.²² Fastigheten infördes i tomtboken 3.11.1961.²³ Byggnaden har inget formellt skydd. Den står i nuläget inte heller inför något direkt hot.

Ägarförhållanden

Hotell Sparta, som hotellet ursprungligen hette, uppfördes av Älvsbyns kommun. Kommunen ägde hotellet fram till 23.10.1990, när det köptes av Älvsbyns Besöks AB. 22.6.1994 köptes det tillbaka av kommunen som sedan åter sålde det 28.2.2001, då till Excentrum ekonomisk förening (från 27.3.2001 Hotel Excentrum AB). Företaget gick i konkurs något år senare och sedan 2.1.2003 innehas fastigheten av Polaria Fastigheter AB, ägt av Joakim Fällgren.²⁴

¹² www.alvsbyn.se/kommun/dalis2.nsf/vyPublicerade/56CCA2F38008198CC1256F8C0046972F 2006-05-19

¹³ Norrländsk Uppslagsbok Band 4 1996 s. 388

¹⁴ www.alvsbyn.se/kommun/dalis2.nsf/vyPublicerade/224F7B3E5FBBD8E2C1256F86006D22DF 2006-05-18

¹⁵ www.alvsbyn.se/kommun/dalis2.nsf/vyPublicerade/9642453301F61C81C1256F89003603F8 2006-05-18

¹⁶ Norrländsk Uppslagsbok Band 4 1996 s. 388

¹⁷ www.alvsbyn.se/kommun/dalis2.nsf/vyPublicerade/9642453301F61C81C1256F89003603F8 2006-05-18

¹⁸ www.alvsbyn.se/kommun/dalis2.nsf/vyPublicerade/6BB4C43EF11B507BC1256FB400370A32 2006-05-19

¹⁹ Älvsbyns kommun, Miljö och byggkontoret: *Handlingar Tisteln 7* 2006-05-22

²⁰ Ibid. *Handlingar Tisteln 7 Akt 25-P1991-156*

²¹ Ibid. *Allmän fastighetsinformation Tisteln 7* 2003-02-12

²² Ibid. *Handlingar Tisteln 7* 2006-05-22

²³ Ibid. *Allmän fastighetsinformation Tisteln 7* 2003-02-12

²⁴ Skellefteå Tingsrätt: *Fastighetsinformation Tisteln 7* 2006-06-02

NAB KONSULT: ARKITEKT OCH KONSTRUKTÖR

NAB Konsult (Norrbottenskommunernas Arkitekt- och Byggnadskontor) är ansvarigt för gestaltning och konstruktion av alla byggnadsetapperna. Detta beror dels på att Älvsbyns kommun, delägare i NAB, var byggherre, dels på att hotellet uppfördes under en period när NAB var mycket aktiva och närmast dominerande vad gäller uppförande av offentliga byggnader i länet.

NAB startade i början av 1950-talet och ägdes av kommunerna och landstinget i Norrbotten. Det var länge det utan konkurrens största arkitektkontoren i länet med kontor i flera av länets städer och flera hundra anställda, varav ett fyrtiotal på byggnadsavdelningen.²⁵ 1998 köptes NAB Konsult av VBB. 1999 köpte Arkitektföretaget FFNS en majoritetspost i VBB och det gemensamma moderbolaget SWECO bildades. I Luleå finns företaget finns representerat i NAB:s tidigare egenritade huvudkontor.²⁶

Göte Lundström, arkitekten bakom den första etappen av Hotell Sparta, avlade arkitektexamen vid Kungliga Tekniska Högskolan i Stockholm 1953 och vidareutbildade sig vid Kungliga Konsthögskolan i Stockholm. Under en period arbetade Lundström sedan hos Peter Celsing i Stockholm.

Större delen av sin yrkesverksamma tid var Lundström verksam på NAB Konsult i Luleå, tidvis som chef för arkitekturavdelningen. Parallellt med denna anställning arbetade han på konsultbasis som stadsarkitekt i Piteå. Med hjälp av insändare i lokalpressen bidrog Lundström också till att ändra placeringen av Sunderby sjukhus. Genomgående för Lundströms byggnader är att de är mycket typiska för sin tid, enkla och relativt osmyckade. Efter pensioneringen startade han egen verksamhet, Göte Lundström Arkitektkontor i Luleå. Han avled 2001.

Lundström och NAB ligger bakom många av Norrbottens offentliga byggnader. Några av hans verk är Smedkrokens villaområde Luleå, färdigt 1960, Norrfjärdens kyrka 1967, Kommunhus Älvsbyn, troligen färdigt 1971-72, Gällivare sjukhus i bruk 1973, Strömbackaskolan Piteå, ca 1973, Piteå Stadshus 1968-69, Föreningsparbanken Boden 1975, Landstingshuset Luleå, invigt 1976 samt Örnässets krematorium Luleå, troligen färdigt 1991-92 (sammanställning av Henrik Åsenius vid Norrbottens museum, med hjälp av Lundströms tidigare medarbetare, arkitekt Dan Lundbäck).²⁷

Nordvästflygeln som Älvsbyns kommun beviljade bygglov för 1975, ritades av Gunnar Grönlund, arkitekt SAR/MSA. Idag är han VD för Arkitekthuset Monarken och arbetar vid företagets Piteåkontor.²⁸ Han är också verksam som stadsarkitekt i Arjeplog och Arvidsjaur.²⁹

Den stora om- och tillbyggnaden 1988-89 gestaltades av Mats Tormod på NAB. Idag är han anställd på Arkitekthuset Monarkens Luleåkontor och arbetar även som stadsarkitekt i Övertorneå kommun. Flera av Norrbottens mer iögonfallande postmoderna byggnadsverk är ritade av just Tormod; häribland ett blå-vitt parkeringshus bakom nuvarande Smedjan i Luleå, uppfört under 1980-talet i palladiansk stil samt Aurorum vid Luleå tekniska universitet, uppfört runt 1990 i likadan rostfri plåt som tillbyggnaden av Polar Hotel.³⁰

²⁵ Hultin, O. 1983 s. 19

²⁶ www.sweco.se 2005-06-27

²⁷ Åsenius, H. 2002 s. 7-8

²⁸ www.monarken.se 2006-07-05

²⁹ SAR Medlemsmatrikel 2002: Grönlund, Gunnar

³⁰ Tormod, Mats 2006-07-25

BYGGNADENS UPPFÖRANDE OCH FÖRÄNDRINGAR

Uppförande

På platsen för hotellet stod tidigare provinsialläkarvillan "Villa Sparta", uppförd i 1900-talets början. Villans ägare, läkaren Lundberg, gav sin nybyggda trävilla detta namn eftersom han var en hängiven anhängare till Grekland i det pågående kriget mellan Grekland och Turkiet. Med anledning av villans namn döptes sedan markområdet nordväst om denna till "Grekland". När hotellet uppfördes på platsen för villan 1961 fick det av samma orsak namnet "Hotell Sparta". Vid en utbyggnad 1988-89 byttes namnet till "Villa Sparta – hotell & restaurant", för att tydligare anknyta till lokalhistorien.³¹ Detta namn bar hotellet fram till ett ägarbyte 2003.

Ritningarna utfördes av Göte Lundström, NAB i mars 1961 och bygglov för hotell på fastigheten Tisteln 8 beviljades i april samma år. Mest troligt byggdes också den BP-mack som funnits på den tidigare fastigheten Tisteln 7 vid samma tid. Byggrätterna och användningen för hela kvarteret, handelsändamål (H) respektive bilserviceändamål (Tm) reglerades samtidigt i stadsplan antagen i mars 1961.³² Hotellet uppfördes i ett respektive två plan och rymde arton enkelrum och två dubbelrum i det som här kallas *ursprungslängan*.³³

Den första hotelldelen ritad av Göte Lundström. Från sydväst. Nbm acc.nr 2006:33:22

Förändringar

Anläggningen har genomgått större om- och tillbyggnader under de drygt fyra decennierna sedan den uppfördes. Att tegel nästan genomgående använts som fasadmateriäl gör hotellet relativt enhetligt, samtidigt som den tydligt uppvisar de olika uppförandeperiodernas arkitektoniska och konstruktionsmässiga ideal och normer. Det tidiga 1960-talet, likt 1970-talets och det sena 1980-talets arkitektoniska uttryckssätt finns representerade i anläggningen. Hotellet har främst byggts ut västerut men ombyggnaden 1988-89 innebar också en betydande utökning på höjden.

Förändringar av kök och matsal

Matsalen i anläggningens sydöstra del byggdes ut första gången 1970. Huvudentreprenaden var i kommunens egen regi. NAB Konsult anlätades som arkitekt, byggnadskonstruktör och VVS-konstruktör (VVS).³⁴ 12.8.1976 beviljades bygglov för tillbyggnad av köksdelen. NAB konsult, Piteå stod nu för A-, K- och VVS-konstruktion.³⁵ Sedan dess har flera om- tillbyggnader gjorts i denna del av byggnaden.

Restaurangflygeln som byggts till och förändrats i etapper. Nbm acc.nr 2006:33:13

³¹ Älvsbyns kommun, Miljö och byggkontoret: *Villa Sparta Hotell & Restaurang, invigningsbroschyr 1989*

³² Ibid. *Förslag till ändring av stadsplan för del av kv. Tisteln i Älvsbyns köping*, antagen mars 1961

³³ Ibid. *Handlingar Tisteln 7* 2006-05-22

³⁴ Ibid. *Utbyggnad matsal*, beslut 1970-09-10

³⁵ Ibid. *Tillbyggnad av köksdel*, beslut 1976-08-12

Större utbyggnader

11.9.1975 beviljades Älvsbyns kommun bygglov för att bygga ut hotellet med en hotellrumsflygel mot väster och tillbyggnad av matsal i sydost. NAB stod också nu för A-, K- och VVS-konstruktion och arkitekt var Gunnar Grönlund. Tillbyggnaden av flygeln stred mot gällande plan genom att den dels upptog mark som ej fick bebyggas, dels överskred tillåten byggnadshöjd.³⁶ Sannolikt fick man dock dispens från dessa bestämmelser, eftersom komplettering med en flygel mot parkeringen då var den möjlighet till utökning som fanns.

*Nordvästflygeln ritad av Gunnar Grönlund från väster.
Nbm acc.nr 2006:33:26*

Enligt arkitekten Grönlund var främsta orsaken till tillbyggnaden ett behov av fler hotellrum. Dessutom ville man göra hotellet mer allsidigt, vilket åstadkoms genom att man byggde relaxavdelning med pool, bastu etc. i tillbyggnadens källare.³⁷

22.6.1988 beviljades bygglov för den senaste stora om- och tillbyggnaden av hotellet. Sökande var Hotellstiftelsen Sparta/Älvsbyns kommuns Hotellstiftelse och bygglovet gällde om- och tillbyggnad, ändring och delvis rivning. NAB konsult anlätades som tidigare för A-, K- och VVS-konstruktion och arkitekt var Mats Tormod.³⁸ Byggnadsentreprenaden gick till företaget Bygg och Mark men detta gick i konkurs under uppförandet och företaget Kontraktor övertog uppdraget.³⁹ Nu byggdes det befintliga låga entrépartiet på med ett tre våningar högt mittparti, entrén byggdes om och den stora huskroppen mot väster uppfördes.

*Från vänster nordvästflygeln, den plåtklädda påbyggnaden och köksdelen som renoverades och försågs med ny fasadbeklädnad i falsad plåt vid den stora om- och tillbyggnationen i 1980-talets slut. Foto från söder.
Nbm acc.nr 2006:33:15*

Stora renoveringar genomfördes också i befintliga delar, bland annat installerades duschar i rummen i den äldsta delen, ytskikt förnyades och köksdelen renoverades. Invigning av det om- och tillbyggda hotellet ägde rum 1.9.1989.⁴⁰

³⁶ Älvsbyns kommun, Miljö och byggkontoret: *Om- och tillbyggnad av hotell*, beslut 1975-09-11

³⁷ Grönlund, Gunnar 2006-07-25

³⁸ Älvsbyns kommun, Miljö och byggkontoret: *Om- och tillbyggnad hotell Sparta*, beslut 1988-06-22

³⁹ Lundberg, Thorsten 2006-05-22

⁴⁰ Älvsbyns kommun, Miljö och byggkontoret: *Villa Sparta Hotell & Restaurang, invigningsbroschyr 1989*

Mindre förändringar

En tillbyggnad av förråd/lastbrygga för varumottagning och sophantering beviljades bygglov 10.9.1981. Bygglov medgavs 17.10.1983 för uppförande av en altan på sydostfasaden.⁴¹ Ingen altan finns dock på restaurangdelens sydostfasad vid om- och tillbyggnaden 1988-99, utan endast altandörrar och en enkel trappa, vilket innebär att nuvarande altan uppförts senare. Bygglov för fasadförändring/-utrymningsväg 2.11.1983⁴² kan gälla altandörrarna, alternativt är de upptagna senare under 1980-talet.

Altandörrar är sannolikt tillkomna under 1980-talet, altanen troligtvis senare. Fotografi från sydost.
Nbm acc.nr 2006:33:10

Bensinstationens användning och rivning

3.4.1995 beviljades rivningslov för den bensinmack som några år tidigare bytt namn från BP till Statoil.⁴³ BP Oljeaktiebolag hade från det att anläggningen togs i bruk 13.7.1961 ett nyttjanderättsavtal med markägaren Älvsbyns kommuns Hotellstiftelse, vilket förnyades i tioårsperioder. I detaljplanen antagen 1988 fastlades handelsändamål/hotell som markanvändning också för Tisteln 7 (tidigare bilservice), vilket innebär att bensinstationsverksamheten redan då var på undantag. BP och sedan Statoil arrenderade marken fram till 1995 när verksamheten lades ner i samband med att avtalet gick ut. En orsak till planändringen och i förlängningen mackens rivning var hotellets behov av bilparkering, vilket området idag brukas för. Innan området kunde nyttjas genomförde Statoil en omfattande sanering.⁴⁴

Aktuella förändringar

Sedan den stora renoveringen 1988-89 har hotellet endast underhållits och inredning har bytts ut vid behov. Inga förändringar verkar vara aktuella idag. Utökning av verksamheten och ökat platsbehov har varit orsaker till tidigare utbyggnader men nu märks snarare tendenser att minska ner vissa funktionen, exempelvis är en tidigare allmän restaurang- och nattklubsverksamhet vilande idag.

FUNKTIONER FRÅN UPPFÖRANDET FRAM TILL IDAG

Byggnaden som är det enda hotellet i Älvsbyns tätort och har alltid använts för hotellverksamhet. Här ingår även funktioner som restaurang och nattklubb, konferensverksamhet samt relaxavdelning.

Efter ombyggnaden 1988-89 fick hotellet 83 rum med totalt 151 bäddar. Idag är tio av dessa dubbelrum och ett flertal är kombirum, d.v.s. enkelrum med möjlighet till en extra bädd. Under sommarens lågsäsong är antalet bokade hotellrum ganska få men från januari till april samt från slutet av september till mitten av december, är beläggningen betydligt högre, främst p.g.a. bil- och militärtestverksamhet. Sommartid utgör turister och idrottssällskap merparten av hotellgästerna. Personalbesättningen är idag mindre än under tidigare ägarförhållanden och för närvarande finns endast en anställd. Restaurang- och städverksamhet utarrenderas, den senare till Älvsbyn Städa AB.

⁴¹ Älvsbyns kommun, Miljö och byggkontoret: *Tillbyggnad av altan*, beslut 1983-10-17

⁴² Ibid. *Fasadförändring/utrymningsväg*, beslut 1983-11-02

⁴³ Ibid. *Rivningslov bensinstation*, beslut 1995-04-03

⁴⁴ Ibid. *Handlingar Tisteln 7* 2006-05-22

BYGGNADSBESKRIVNING

Hotellet är beläget i kvarteret Tisteln, som avgränsas av Bäckgatan i nordväst, Storgatan i nordost, Medborgargatan i sydost och Parkgatan i sydväst. Kvarteret rymmer förutom hotellet ett Medborgarhus/Forum, Älvåkraskolan, en sport- och simhall samt ett antal villor. Här finns också grönområden och en mindre å rinner strax söder om hotellet och fortsätter genom kvarteret i sydvästlig riktning. Hotellets nordöstra långsida, framsidan, finns längs Storgatan som i sin sträckning mot sydost utgör Älvsbyns affärsgata. Vid gatans slut i nordväst finns Älvsbyns järnvägsstation.

Polar Hotel från sydost. Till vänster det grönområde och den å som finns söder om byggnaden. Till höger i bild Storgatan som löper mellan Älvsbyns centrum och järnvägsstationen. Nbm acc.nr 2006:33:05

Byggnaden i sin omgivning

Byggnaden står fritt. Tomten är flack i norr men sluttar relativt brant ner mot ån i söder. Hotellet ramar in av Storgatan i nordost och ån i söder och merparten av tomten är gräsbevuxen. Buskar är planterade längs fasaderna och vid ån finns ett antal större träd. Ett stort område strax nordväst om byggnaden är grusbelagt och utgör hotellets gäst- och personalparkering. Längs Storgatan löper en trottoar och vägen är som en av Älvsbyns huvudgator väl trafikerad.

Hotellet är beläget i utkanten av centrum. Trots att läget mellan centrum i sydöst och järnvägsstationen i nordväst, borde vara strategisk och passande för hotellverksamhet, är känslan av utkant tydlig och atmosfären är lugn, nästan naturnära.

Exteriör beskrivning

Polar Hotel har en långsträckt, nordvästlig- sydöstlig grundform och två flygelbyggnader som sträcker sig i sydvästlig riktning. Dess horisontella orientering skapad av de i huvudsak låga byggnadskropparna, bryts av ett högt mittparti, likt ett kraftigt torn på den i övrigt låga silhuetten. Anläggningen har genom om- och tillbyggnader ett sammansatt utseende och en asymmetrisk planform.

I förgrunden den långsträckta restauranglängan. Bakom denna de vertikalt strävande huskropparna. Från öster. Nbm acc.nr 2006:33:06

Dominansen av tegel som fasadmateriäl bidrar med en påtaglig enhetlighet, samtidigt som anläggningen tydligt utgörs av relativt självständigt gestaltade huskroppar, med exempelvis fönstersättning och fasaddetaljer som tydligt speglar de rådande arkitekturströmningarna under de tider de är uppförda i.

Generell beskrivning

Byggnadshöjden varierar från en till fem våningar. Restaurangdelen i sydost är uppförd i ett plan, den sydvästliga flygeln har fem våningar, entrépartiet fyra varav den översta är förhöjd, ursprungslängan har två och den nordvästliga flygeln är uppförd i tre. Skillnaderna i höjd ger upphov till en mycket omväxlande takprofil och en varierande form till byggnaden. Restaurang- och bardelen är suterrängbyggd mot sydslutningen och har mot sydväst två plan ovan jord.

Alla tak har papptäckning med undantag av nordvästlängan som har taktäckning i papp och shingel. Restauranglängan i sydöst har mycket flackt sadeltak med lutning 3°. Den intilliggande pubdelen har ett något högre tak i likadant utförande. Den nyaste, höga delen har två takfall; på den bakre, västliga delen ett sadeltak med något brantare lutning än restaurangen och på det främre, östliga entrépartiet ett flackt tak med ett förhöjt mittparti i sadeltaksutförande, vilket utgör byggnadens högsta punkt. Flackt sadeltak har också den äldsta längan mot Storgatan och den nordvästra flygeln har svart motfallstak med ett mindre takfall mot sydost.

Fasader är genomgående utförda i tegel, undantaget den höga byggnadskroppens sydostfasad och pubdelens sydvästfasad, vilka är klädda i falsad, högblank stålplåt. Tegelnanserna skiljer sig dock åt, vilket förstärker de olika delarnas egna identiteter. Hela anläggningen har gråmålade betongsocklar, i allmänhet låga men med viss variation i höjd. Anläggningens färgskala går generellt i rödbrunt, svart, vitt och gult.

Centralt parti: Entré, trapphus och västflygel

Till centralpartiet räknas här den höga byggnadskropp, vars ena kortsida är vänd mot Storgatan och som i väster breddas och bildar ett utskjutande flygelparti som löper vinkelrätt mot den ursprungliga huskroppen. Den del av entréplan som finns närmast Storgatan är uppförd i 1960-talets början men förändrades i postmodern riktning när den i slutet av 1980-talet byggdes på med de tre våningarna och flygelförlängningen mot väster.

En bred betongtrappa leder från Storgatan till hotellentrén. Trappan är utförd i betong med plansteg belagda med grå betongsten och trappplanet belagt med likadan sten i en röd nyans. Trappräckena är utförda som platta järnstolpar med dubbla, runda handledare, målat ljust gult.

Entrén markeras av ett skärmtak på smala vitmålade betongpelare, bestående av en öppen takstolskonstruktion i ljusgula profiler täckt av ett plant, transparent plasttak. Entrédörrar är utförda i glas med gula aluminiumprofiler.

Gatufasaden är utförd i rött tegel med gula randningar. Dess översta fasadparti samt huskroppens långsidor, är klädda i falsad, högblank rostfri plåt. Det rundade trapphuset på sydostfasaden är inglasat med ramverk i aluminium. På sydostfasaden finns större glaspartier och enluftsfnster, på nordvästfasaden ett antal centrerade enluftsfnster med korspröjs, utförda i aluminiumprofiler. Fasadens fnsteraxlar markeras av halvcirkelformade, slätta lisener. Fasaderna avslutas upptill av horisontella plåtlister och frontespiser.

Det centrala partiet från nordost med den breda trappan och entrén samt till höger i bild den höga huskroppen med inglasat trapphus och krönande plåtinklädnad.
Nbm acc.nr 2006:33:02

De högblanka plåtfasaderna med lisener och frontespiser.
Nbm acc.nr 2006:33:03

De klassiserande byggnadselementen är formgivna i mycket tunn rostfri plåt. Byggnadens arkitekt Mats Tormod säger angående den tunna, högblanka plåt som här gavs en utformning som vore den huggen sandsten, att det "är det mest abstrakta materialet man kan tänka sig".⁴⁵

Mot väster breddas huskroppen och övergår i en fem våningar hög flygel, också den med ett tydligt postmodernt, klassiserande formspråk. Förutom en plåtklädd östfasad är den uppförd i rött tegel. De nedersta våningarna är horisontellt randade och i gult tegel. Ovanför dessa löper ett vitt plåtbleck runt hela fasaden.

Långsidorna är försedda med åtta enlufts-fönster i varje våningsplan. De tre översta våningarnas enfärgade tegelfasader delas in i vertikala fält om två fönsteraxlar genom kapitälförsedda lisener i gult tegel. Fönstren anknyter till den första hotellängan genom aluminiumprofiler i färgsättning i vitt och gult. Den sydvästra fasaden är i det närmaste fönsterlös. Centralt på fasaden finns ett framskjutande, tegelklätt trapphus med kvadratisk planform, försett med ett vertikalt glasparti. På nordvästfasaden finns restaurangens varuintag, med hög, gråmålad betongsockel och skärmtak i svart profilerad plåt.

Tormods om- och tillbyggnad av Polar Hotel i Älvsbyn är sannolikt ett av de mest postmoderna byggnadsverken i Norrbotten. Enligt honom själv kan hotellets dåvarande namn Sparta också ha påverkat den postmoderna gestaltningen genom en viss förpliktande verkan.⁴⁶

Ursprungslängan

Denna tvåvåningslänga har en tydlig horisontell orientering med fasadband med grupper om två och tre fönster varvade med gult skivmaterial. Fönstren sitter nära fasadlivet och bågar och karmar är utförda i vitmålat trä. Vita plåtbleck löper längs fasadbanden. Sockeln i betong är gråmålad och en svagt utskjutande taklist, hängrännor samt stuprör är vitmålade. I sydvästfasaden finns en ingång med dörr i glas och gulmålade aluminiumprofiler samt en rak, enkel trappa i galvaniserat stål.

*Västflygeln med kapitälförsedda lisener och mönstermurade fasader. Till vänster i bild skymtar det utskjutande trapphuset. De storskaliga fasadelementen och byggnadens kubiska form ger den ett mycket robust uttryck. Foto från söder
Nbm acc.nr 2006:33:16*

*Till vänster i bild den ursprungliga hotellrumslängan och till höger den postmoderna västflygeln. Båda huskropparna går i en färgskala i rött, gult och vitt. I bakgrunden skymtar den plåtklädda byggnaden. Foto från väster.
Nbm acc.nr 2006:33:21*

⁴⁵ Tormod, Mats 2006-07-25

⁴⁶ Ibidem.

Nordvästflygeln

Den rektangulära hotellrumsflygeln i nordväst skiljer sig genom färgsättning och formspråk mest från hotellets övriga delar. Den är uppförd i mörkare tegel än övriga byggnadskroppar och har en mer skulpterad fasad än dessa, med ett välvt, utskjutande trapphus, lisener i tegel mellan fönster i varierande storlekar och former. Byggnaden har en låg, gråmålad betongsockel. Ett takfall på sydostsidan ger här hängrännor och stuprör i svart plåt. I övrigt avslutas fasaden upptill endast av en svartmålad plåtlist, närmast i liv med fasaden. Denna smäckra taklinje möjliggörs av motfallstakets invändiga avvattning.

På långsidorna sitter fönstren i grupper om två kvadratiska enlufts-fönster flankerade av smalare lufter. Gavlarnas har solitära enlufts-fönster och källarvåningens låga fönster sitter närmast i marknivå i sockeln. Fönstren är indragna från fasadlivet och bågar och karmar är utförda i brunlaserat trä, med undantag av fönsterbågarnas understycken, utförda i aluminium. Det välvda trapphuset på nordostfasaden är rustikt murat och försett med smala, höga fönster med bågar och karmar i bruna aluminiumprofiler.

På gavlarna finns entréer vertikalt markerade med fönsterförsedda partier i bruna aluminiumprofiler. Nordostgavelns entré är försedd med ett nätt skärmtak i lika utförande. På baksidan möts dennas och den äldre delens tegelfasader i rät vinkel, medan ett rustikt fönsterförsett parti i brunmålad plåt på nordostsidan utgör gräns mellan enheterna. Huskroppens sydhörn är rakt avfasat.

Nordvästflygelns arkitekt Gunnar Grönlund säger att den rustika murningen av trapphuset med bruket som går ut över fogarna, var en vid tiden ny murningsteknik, till vilken han inspirerats av byggnader i södra Sverige, exempelvis Klippans kyrka. Han säger att tekniken representerar den tidens anda; att allting inte skulle vara så exakt. Hans tanke med trapphuset var att det skulle utgöra en länk mellan det nya och det gamla; den befintliga och den nya flygeln.⁴⁷

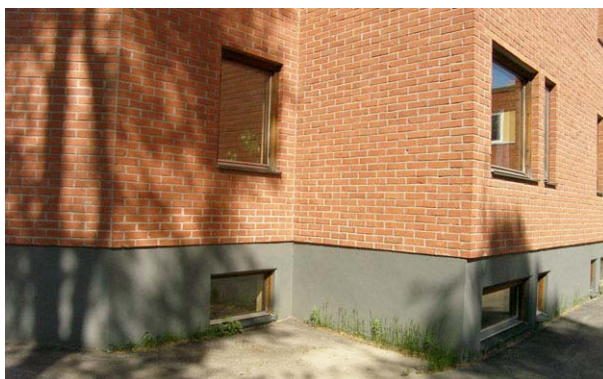
Nordvästflygeln från sydväst. Till höger i bild den ursprungliga hotellbyggnaden.

Nbm acc.nr 2006:33:24

Trapphuset på nordostfasaden.

© 2006 Norrbottens museum Foto D. Tahmasebi

Nordvästflygelns fasad och sockel. Foto från väster.

Nbm acc.nr 2006:33:25

⁴⁷ Grönlund, Gunnar 2006-07-25

Restauranglängan

Den sydostgående flygeln, innehållande restaurang, pub, kök och på källarplan konferenslokaler, är suterrängbyggd i två plan. Den har fasader i rött tegel, låg gråmålad betongsockel och svagt utskjutande takfot. Flygeln är byggd och ändrad i flera etapper och kan sägas besitta uttryck gemensamma med alla de övriga delarna. Dess norra halva delar material och färgsättning med det som benämns *ursprungslängan*. Dess sydostfasad vid huvudentrén upptas av höga fönster, tätt placerade och endast avskiljda av smala murpelare. Fönsterpartierna är indragna från fasadlivet och avslutas nertill med en bröstning i vit plåt. De har bågar, karmar och lister av gulmålad plåt och bleck samt smygomfattningar är utförda i vitmålad plåt.

Längans sydligare del, sannolikt uppförd från 1970, har en fönsterlös sydostfasad och på sydvästgaveln finns två större glasade partier. Det västra har fem enkla lufter i band ovan fönsterbröstningar, med karmar och bågar i vitmålat trä och bröstningar i brunmålad plåt. Det östra partiet har tre fönsterlufter och två fönsterförsedda altandörrar i vitmålat trä.

Den mörkt bruna altanen, är utförd som ett uppbyggt trädäck med enkla kryssräcken mellan höga kvadratiska stolpar, utvändigt panelat med smala ribbor. Altanen har brunlaserade ytor och stolparna är försedda med lampkupor.

*Restauranglängans sydostfasad med ett av gavelns två fönsterpartier. Sockeln har på grund av markens sluttning givits en trappstegslik utformning. Foto från sydost.
Nbm acc.nr 2006:33:09*

På fasaden ovan verandan finns dels en äldre lysrörsskylt med texten "hotel", dels en digital skylt. Sydvästfasaden har fönsterband i två våningar. På övervåningen är dessa i lika utförande som på gaveln och på bottenplan är de lägre och sitter i en förhöjd sockelvåning. Närmast gaveln finns en vitmålad trädörr. Fönstren är försedda med kraftiga horisontella trämarkiser behandlade med cuprinol eller liknande. Fasaden avslutas upptill med en vertikal svartmålad plåtlist och hängrännor samt stuprör är svartmålade.

Köket, beläget i restauranglängans västligaste del, byggdes om 1988-89 och nu tillkom högblank falsad stålplåt på den norra delen av sydvästfasaden. Också takfoten och sockeln är plåtinklädda. I fasaden finns på övre plan två stycken tvåluftsfönster, delade i en större och en mindre båge, placerade i grupp. På bottenplan finns ett mindre enluftsfönster samt två låga tvåluftsfönster i axel med övervåningens fönster.

*Restauranglängans sydvästfasad från väster.
Nbm acc.nr 2006:33:14*

Interiör beskrivning

Byggnadens planlösning är karaktäristisk för hotellverksamhet. Den låga, äldre längan längs Storgatan, den höga, nyaste flygeln mot väster samt nordvästflygeln inrymmer hotellrummen. Övriga verksamheter är samlade i sydostlängan; restaurang, pub och kök, samt i källaren; konferensvåning, relaxavdelning och förråd. Entrén med reception, trapphus, hiss och kontor finns i anläggningens mitt, i anslutning till övriga delar. Fläktsystemen i huset är sammanbyggda och fläktrum finns entrépartiets vindsvåning.

Generell färgsättning och inredning

Hotelllets interiöra färgsättning är mycket homogen trots att det uppförts i flera etapper, under vilka olika ideal varit rådande. Det är inrett i diskreta färger där väggar i vita nyanser och golv i gråa och bruna kulörer dominerar. Innertaken är roströda, vita eller gråa. Dörrar, väggpaneler, fast inredning samt snickerier i trä är utförda i teak och teakfaner. Också hotellrummens, matsalens och pubdelens möbler är i detta utförande. Merparten av möblerna är från ombyggnaden i slutet av 1980-talet, men både 1960- och 70-talet har lämnat spår i inredningen.

Eftersom de äldre hotellrummen renoverades vid ombyggnaden 1988-89, är de i stort sett i samma utförande i hela anläggningen, med vitmålade väggar och tak, gråblåa heltäckningsmattor och möbler i teak. Utförandet på textilier som gardiner och sängöverkast varierar.

Entréhall

Entréhallen har klinkergolv, gulmålade väggar och plana kassettak i rostfritt stål med infällda armaturer. Entrédörrar är utförda i aluminiumprofiler och glas, hissen är vitmålad. Entrédisk samt dörrar är utförda i teakfaner.

Foajé, pub och restaurang

Den kombinerade foajén och puben har ljusmålade, vävklädda väggar med bröstpaneler i teak. Sydväst- och nordostväggarna är försedda med stora fönster i band, åtskiljda av smala pelare. Lokalens klinkergolv är ljust gråbeige med svarta plattrader och innertaket är utfört med gråvita fiberplattor i roströda stålramverk.

I taket finns enkla glödljushållare i borstad aluminium i regelbundna rader. I rummet står kraftiga fyrkantiga pelare, med ytskikt lika väggarna. Bardisken är i likadant utförande som receptionsdisken. Här finns även ett biljardbord, ett antal stolar och bord samt en soffgrupp närmast entrén.

Hotellrestaurangen i den sydöstra huskroppen har vävklädda väggar målade ljust gulvita. Fönsterband med karmar och bågar i vitmålat trä löper längs sydost- och sydvästväggen. Golvet täcks av en duvblå rutig heltäckningsmatta och rummets centrala del, vilken också används som dansgolv, har mörkt parkettgolv och innertak av röda plåtribbor med infällda lampor. I övrigt har restaurangen kassettak i rostfritt stål med rader av infällda glödljusarmaturer i likadant material.

På nordostväggen finns en målning signerad F. Nilsson 1977. Målningen var övertäckt med skivor en period men frilades igen när nuvarande ägare köpte hotellet.

*Entréhallen. Foto mot foajé och pub.
Nbm acc.nr 2006:34:01*

*Publokalen med bardisk och biljardbord.
Nbm acc.nr 2006:33:07*

*Restaurangen från öster.
Nbm acc.nr 2006:34:18*

Köksavdelning

Köket nås genom dubbeldörrar sydväst om baren, dels genom en korridor från receptionen. Det är modernt utrustat och ljust inrett, med halksäker beige golvmatta och dels målade, dels kaklade väggar i en ljusgul nyans. Taket är i utförande likt foajén/puben men med vita ramverk. Korridoren som leder till varuintaget på baksidan är inredd med likadana ytskikt.

Ursprungslängan

I huskroppens längdriktning löper långa korridorer som på båda sidor flankeras av hotellrum. Väggarna är målade ljus rosa och försedda med lackade träräcken. Längs väggarna hänger blyertsteckningar i diskreta ramar. Korridorerna har vita ribbtak i plåt och golven täcks av gråblå heltäckningsmattor. Här finns inga fönster och enda ljuskällan utgörs av fyrkantiga armaturer i trä och plast som är infällda i taket. Hotellrumsdörrar, dörrkarmar och golvlistor är utförda i laserade faner.

Nordvästflygeln

Flygeln är uppbyggd likt längan ovan och dess korridorer förses med ljus av enlufts-fönster i sydvästgaveln, med vita bågar och karmar i aluminium. Korridorerna är inredda med material lika ursprungslängan men här är väggarna helt vita och taken roströda.

Flygeln ansluter till ursprungslängan i sydost genom ett mellanparti med trapphus och allmänna utrymmen inredda med soffor och bord. Golvet täcks av mörkbruna klinkerplattor. Väggar och innertak är lika flygelkorridorerna i färgsättning och material. Fönster har vita aluminiumprofiler invändigt. Trappan är halvcirkelformad, utförd i mörkt gråbrun kalksten. Trapphuset har vitmålade väggar, lackade ledstänger och höga, smala fönster med mörkt målade aluminiumprofiler.

Centralt parti: våning 1-4 tr.

Korridorerna har i stort likadant utförande på alla plan. De har blågråa heltäckningsmattor, innertak av ljusa fiberplattor och vitmålade väggar försedda med träräcken. Stora fönsterpartier mot sydost gör tillsammans med de högblanka plåtfasaderna att korridorerna blir mycket varma i solen.

Restaurangens tak.

Nbm acc.nr 2006:34:14

Restaurangköket.

Nbm acc.nr 2006:34:11

Korridor på entréplan.

Nbm acc.nr 2006:35:12

Vilplan på våning två. Till höger trapphuset.

Nbm acc.nr 2006:35:23

Rumsdörrar är utförda i teakfaner och korridordörrar är glasade med ramverk i aluminium.

De genomgående korridorerna löper från det centrala trapphuset i nordost till ett mindre trapphus i sydväst, vilket enbart används som nödutgång. Den svängda huvudtrappan är utförd i betong med ytskikt i ett vitt och svart stenkross-material. Trappan är försedd med vita järnräcken med överliggare i trä. Det glasade trapphusets profiler är gula också invändigt. Också fönsterpartierna mot sydost är i likadant utförande.

Källarplan

På källarplan finns konferens- och relaxavdelningar. Den förstnämnda, bestående av tre konferensrum och två grupprum, är placerad i den sydostgående längan, entrépartiet samt den sydvästgående flygeln. Relaxavdelningen med motionsrum, bastu och pool finns i källaren på den nordvästra flygeln. Befintliga källarlokalerna renoverades och inreddes i samband med ombyggnaden 1988-89.

Konferensavdelningen har en mycket postmodern gestaltning. Dess korridorer har klinkergolv i beige med nougutfärgade fält och innertaket utfört med vita takplattor i ramverk av teak. Väggarna har vita tapeter med ränder i blått och guld. Vida dörröppningar har klassiserande omfattningar med klarblåa pelare med guldfärgade kannelyrer. Konferenssalarna har parkettgolv, ljust målade väggar och vita tak i ljudabsorberande material.

Relaxavdelningen utgörs av en korridor flankerad av ett antal rum. Korridoren har ljusgrått klinkergolv och röda ribbtak i plåt med infällda lysrörsarmaturer. Väggar är vita; dels i vitmålad betong, dels i träpanel med bred, liggande bröstbård.

Poolen i korridorens slut är invändigt klädd med vita keramikplattor och golvet runt om är lagt med vita och svarta klinkerplattor. Taket ovan poolen är utfört i smal träpanel. Väggarna längs poolen och den intilliggande sällskapshörnan är försedda med stora speglar.

*Trapphuset i den centrala hotellrumsdelen.
Nbm acc.nr 2006:35:03*

*Rumsinteriör i den centrala delen.
Nbm acc.nr 2006:35:08*

*Fönsterparti i korridor i den centrala delen. Nbm acc.nr
2006:35:04*

*Konferensavdelningens foajé med postmodernistisk
gestaltning. De tydligast klassiserande elementen är de
klarblåa pilasterlika portomfattningarna.
Nbm acc.nr 2006:34:23*

Gymmet har brun plastmatta, vitmålat gipstak, grönmålade långväggar samt kortväggar ljust målade och försedda med lackad bröstpanel. Omklädningsrum och bastu har väggar och tak i träpanel och gråmarmorerade klinkergolv. Duschrum har beige klinkergolv, väggar i vitt och rött kakel samt rödlaserade trätak.

MATERIAL OCH KONSTRUKTION

Uppgifter om byggnadskonstruktionen härrör från om- och tillbyggnaderna. Många av uppgifterna där kan appliceras även på den ursprungliga hotellbyggnaden men säkert finns också skillnader. Generellt har likadana material och tekniker använts under alla tillbyggnader. Bärande innerväggar utfördes i betong, övriga med träreglar. Alla huskroppar har tegelklädda ytterväggar och betongklädda socklar, papptäckning på svagt sluttande regeltak och bjälklag i betong. Byggnaden är uppförd på moränmark.

Utbyggnaden av matsalen (bygglov 1970) gjordes med grundläggning på utbredda bottenplattor i betong och med bjälklag i armerad betong. De bärande ytterväggarna utfördes som isolerade regelväggar, utvändigt klädda med asfaltimpregnerade träfiberskivor (asfaboard) och $\frac{1}{2}$ sten fasadtegel, invändigt kläda med gipsskivor. Sockeln kläddes i betong mot brädforn. Yttertakets utfördes med fribärande fackverk, underlagstak av 1" råspontad panel och taktäckning med 2 lag underlagspapp samt ytpapp.⁴⁸

Den nordvästra flygeln från 1975 grundlades likt matsalen ovan. Källarytterväggar och bärande källarinnerväggar utfördes i betong, likt de övre planens bärande innerväggar. Merparten av ytterväggarna byggdes med träregelstommar, utvändigt klädda med internit och $\frac{1}{2}$ stens fasadtegel och invändig beklädnad av gipsskivor. Icke bärande innerväggar utfördes med träreglar isolerade med mineralull och beklädnad av gipsskivor på båda sidor. Bjälklag utfördes med betong, sandfyllning och spånskivor. Takkonstruktionen gjordes av uppstolpade takstolar med 3° lutning, underlagstak av råspont samt papptäckning.⁴⁹ Konstruktion och material för en tillbyggnad av köksdel med bygglov ett år senare, är densamma.⁵⁰

Tillbyggnaden 1988-89 är platsbyggd och grundlagd genom pålning. Ytter- och innerväggar är bärande, ytterväggarnas träregelkonstruktioner utvändigt tegelklädda och invändigt gipsklädda, innerväggarna massiva i betong. Delar av fasaden kläddes i högblank, tunn rostfri stålplåt. Bjälklag, trappor och trappomslutande väggar utfördes i betong. Yttertakets utfördes med uppstolpade takstolar med lutning på 3° resp. 9°, underlagstak i råspont och taktäckning av papp.⁵¹

Den centrala korridoren i relaxavdelningen med enhetlig, ljus färgsättning som kontrasteras av det röda ribbtaket i plåt. Nbm acc.nr 2006:34:30

Pool i relaxavdelningen. Till höger sällskapshörnan. Nbm acc.nr 2006:34:32

⁴⁸ Älvsbyns kommun, Miljö och byggkontoret: *Utbyggnad matsal*, beslut 1970-09-10

⁴⁹ Ibid. *Om- och tillbyggnad av hotell*, beslut 1975-09-11

⁵⁰ Ibid. *Tillbyggnad av köksdel*, beslut 1976-08-12

⁵¹ Ibid. *Om- och tillbyggnad hotell Sparta*, beslut 1988-06-22

KULTURHISTORISKA OCH ARKITEKTONISKA VÄRDEN

Det i sammanhanget intressanta med Polar Hotel är anläggningens successiva tillkomst, formgiven av samma arkitektkontor under tre decennier, invändigt med relativt homogen planlösning och inredning men exteriört med tydlig tidstypisk karaktär. Anläggningen visar verksamhetens expansion och hur olika ideal och traditioner under perioderna skapat olika former, utsträckta låga huskroppar på 1960- och 70-talet och höga, vertikalt strävande på 1980-talet.

Hotellet har en dominant plats i stadsbilden och är en viktig del av det centrala Älvsbyns karaktär, både fysiskt och funktionellt. I förhållande till en tidigare mer aktiv verksamhet, är dess funktion mindre framträdande idag, exempelvis genom att restaurangverksamheten är vilande. Delar av anläggningen används sparsamt och den minskade verksamheten är det enskilt största hotet mot byggnaden. Hotellet är i gott skick idag men en sparsam verksamhet har negativ inverkan på det löpande underhållet och kan i förlängningen resultera i att skicket försämras.

Exteriör karaktärisering

Hotellanläggningens olika delar, från 1960-talslängornas modernistiska, lättare uppbyggnad med enkla fönsterband och platta tak, över de mer rustika, skulpterade 1970-tals fasaderna, till 1980-talets postmodernistiska, klassiserande pilasterförsedda och mönstermurade fasader, är var för sig mycket tidstypiska och samtidigt i proportioner, material och färgsättning anpassade och samspelta.

De rostfria plåtfasaderna utgör byggnadens enskilt tydligaste karaktärsdrag. I uppbyggnad och utformning är det i övrigt relativt diskret men de blanka ytorna gör att Hotell Polar speciellt i solsken är svårt att undgå. Även om 1980-talets postmoderna gestaltning dominerar anläggningen, är de olika byggnadskropparna så självständiga att deras tidskaraktär och uttryck är påtagliga. Tillbyggnaden av Polar Hotel är också ett av få konsekvent postmodernistiska byggnadsverk i Älvsbyn men även i Norrbotten.

Interiör karaktärisering

Interiören är till större delen tillkommen under om- och tillbyggnaden 1988-89. Inga 1960- och 70-talsinredningar finns intakta, kvar finns dock exempelvis roströda och vita plåtribbtak med infällda armaturer i hotellrumskorridorerna. Planlösningen med ett centralt entréparti och ett flertal flyglar som tillsammans skapar en oregelbunden planform, är ett resultat av det etappvisa uppförandet.

Den relativt enkla interiören är i sammanhanget inte det mest beaktansvärda men här finns vissa mer intressanta interiörer som konferensvåningens postmoderna, klassiserande foajé. Dock är det här interiören som helhet och främst som ett uttryck för funktionen som är av störst vikt.

KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Otryckta källor

Älvsbyns kommun, *Miljö och byggkontoret*: Material rörande Tisteln 7, däribland:
Allmän fastighetsinformation Tisteln 7
Förslag till ändring av stadsplan för del av kv. Tisteln i Älvsbyns köping, antagen mars 1961
Utbyggnad matsal, beslut 1970-09-10
Om- och tillbyggnad av hotell, beslut 1975-09-11
Tillbyggnad av köksdel, beslut 1976-08-12
Tillbyggnad av altan, beslut 1983-10-17
Fasadförändring/utrymningsväg, beslut 1983-11-03
Om- och tillbyggnad hotell Sparta, beslut 1988-06-22
Villa Sparta Hotell & Restaurang, invigningsbroschyr 1989
Rivningslov bensinstation, beslut 1995-04-03

Skellefteå Tingsrätt:

Fastighetsinformation Tisteln 7 2006-06-02

Åsenius, Henrik. *Dokumentation av modern arkitektur i Norrbotten. Landstingshuset, Luleå*.
2002 Nbm dnr. 2003/0430 s. 7-8

www.alvsbyn.se/kommun/dalis2.nsf/vyPublicerade/224F7B3E5FBBD8E2C1256F86006D22DF
2006-05-18

www.alvsbyn.se/kommun/dalis2.nsf/vyPublicerade/56CCA2F38008198CC1256F8C0046972F
2006-05-19

www.alvsbyn.se/kommun/dalis2.nsf/vyPublicerade/6BB4C43EF11B507BC1256FB400370A32
2006-05-19

www.alvsbyn.se/kommun/dalis2.nsf/vyPublicerade/9642453301F61C81C1256F89003603F8
2006-05-18

www.polarhotel.com/startside/bra.htm 2006-05-18

www.sweco.se 2005-06-27

Informanter:

Eriksson, Kenneth, Polar Hotel AB 2006-05-22

Grönlund, Gunnar, arkitekt och vd Arkitekthuset Monarken 2006-07-25

Lundberg, Thorsten, Miljö- och byggkontoret, Älvsbyns kommun 2006-05-22

Tormod, Mats, arkitekt Arkitekthuset Monarken 2006-07-25

Tryckta källor och litteratur

Hultin, Olof. Arkitekt i Norrbotten. I: *Arkitektur* 1983/10

Nationalencyklopedin Band 8 1992 Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker

Nationalencyklopedin Band 9 1992 Höganäs: Bokförlaget Bra Böcker

Norrländsk uppslagsbok - ett uppslagsverk på vetenskaplig grund om den norrländska regionen. Fjärde bandet (1996). Umeå: Norrlands Universitetsförlag

SAR Medlemsmatrikel 2002. Stockholm: SAR 2002

Foto Lina Karlsson, Norrbottens museum 2006-05-22 om inte annat anges.